

שלח

ה', כי אדרבה הקב"ה אמר, "שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח".

וכן במ"ש בפ' דברים, "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו", ובפרש"י שם עה"פ, "וייטב בעיני הדבר" – "בעיני ולא בעיני המקום – אם בעיני משה הי' טוב למה אמרה בתוכחות משל לאדם שאומר לחבירו כו' אף אני הודיתי

לדבריהם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעבד ואתם לא חזרתם בכם" – פשיטא שכיון שלמעשה שלחם משה הרי הם שלוחי משה, ובמילא גם הפרט בדברי משה, "ולקחתם מפרי הארץ" הוא ציווי ושליחותו.

ב. והנה מקורו של רש"י (בזה שיהוה ש"ע וכלב לא נטלו כלום) הוא בגמרא¹, אבל בגמ' שם הובאו שני טעמים לדבר: "יהושע וכלב לא נשאו כלום – אי בעית אימא משום דחשיבי ואי בעית אימא שלא היו באותה עצה".

ונראה, ששני התירוצים פליגי במילוי השליחות, האם לאחר שנתהפכו המרגלים מאנשים כשרים להיות "רשעים" והלכו, "בעצה רעה"² להוציא דבה על הארץ, נתבטלה שליחותו של משה או לא.

א. "ויבואו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאוו במוט בשנים ומן הרמונים ומן התאנים" ובפרש"י מפרט סדר נשיאת הפירות – "שמונה נטלו אשכול אחד נטל תאנה ואחד רמון יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה".

וצריך ביאור: הרי משה רבינו ציווה אותם, "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", ואיך פטרו יהושע וכלב את עצמם ולא נטלו כלום? וזה, "שכל עצמם (של המרגלים) להוציא דבה נתכוונו", הרי היו צריכים ליטול מפרי הארץ לקיים ציווי משה ופשיטא שכוונתם הייתה לטובה, להראות שבחה של הארץ.

ואין לומר שדברי משה, "ולקחתם מפרי הארץ" אינם נחשבים לציווי שחייבים לשמוע בקולו, כיון שלא הי' בציווי

(1) פרשתנו יג, כג.

(2) יג, כ.

(3) ראה תורת משה להחת"ס פרשתנו שם (ותירוצו הוא ע"ד ההלכה והפסול. ולהעיר גם מצפ"ע עה"ת פרשתנו יג, ג. שם, כ).

(4) ולהעיר: (א) בתנאומא (פרשתנו ח), כמ"ד ב"ר (פטי", יד) ויל"ש פרשתנו יג, כג) שהמרגלים לא רצו ליטול מפירות ארץ ישראל אלולי כלב ששלף את הזיון וירץ לפניהם ואמר להם אם אין אתם נוטלים או אתם הורגים אותי או אני הורג אתכם. (ב) לפי פירוש הזהר פרשתנו (קס, ב) וישאווהו במוט בשנים קאי על יהושע וכלב. וראה ש"ך עה"ת פרשתנו יג, כג. וראה לקמן סעיף ה ובהערות.

(5) להעיר ממאירי לסוטה לה, ב.

(6) פרש"י ריש פרשתנו.

(7) א, כב – הובא בפרש"י פרשתנו שם.

(8) א, כג.

(9) יג, יז-כ.

(10) סוטה לד, סע"א.

(11) ל' רש"י ריש פרשתנו.

(12) סוטה לה, א. רש"י פרשתנו יג, כו.

היינו ששליחותו של משה נתקיימה בפועל על ידי יהושע וכלב. וכן משמע מפרש"י עה"פ¹⁷, "ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם ההולכים לתור את הארץ" – "מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים", והיינו לפי ששליחותו של משה (לכל י"ב האנשים) נתקיימה על ידיהם, ולכן נטלו חלקם כו' וקמו תחתיהם.

ועוד זאת: דוחק גדול לומר בפרש"י עה"ת ששליחותו של משה היתה ציווי כללי לכולם וכאשר בטלה מקצת השליחות בטלה כולה – שאין זה פשוטו של מקרא. ואדרבה, יהושע וכלב הלכו ביחד עמהם ולא נפרדו מהם כשראו שהם בעצה רעה (כפשטות לשון רש"י¹⁸ ש"הליכתם היתה", בעצה רעה", ועוד קודם הליכתם התפלל משה על יהושע¹⁹, "יהי יושעך מעצת מרגלים").

ג. ויובן זה בהקדים השינוי בין לשון הש"ס ולשון רש"י, דבש"ס נאמר בקיצור "שלא היו באותה עצה", ואילו רש"י מאריך בלשונו²⁰, "לפי שכל עצמם להו-ציא דבה נתכוונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה".

והחילוק ביניהם בפשטות הוא: לפי לשון הש"ס אפשר לומר, דזה שיהושע וכלב לא נשאו פירות עם המרגלים הוא לפי שלא רצו לעשות איזה ענין שהוא שיוכל להתפרש שהם בעצה אחת עמהם, אף שעצם נשיאת והבאת הפירות

דלטעם הא' שיהושע וכלב לא נשאו "משום דחשיב", מובן, שבעצם היו צרי-כים להביא פירות הארץ אלא שנפטרו ממעשה נשיאת הפירות מחמת חשיבו-תם, וא"כ לא בטלה שליחותו של משה; משא"כ לטעם הב' "שלא היו באותה עצה" יש לומר, דכיון שהמרגלים הלכו "בעצה רעה", שוב בטלה כל השליחות.

[ויש לבאר החילוק בין שני האופנים ע"ד ההלכה – אם י"ב האנשים ששלח משה הם מציאות אחת, ושליחותו של משה היתה ציווי כללי לכולם (ע"ד חיוב על הציבור), וכאשר בטלה מקצת השליחות בטלה כולה: או שהוא ציווי לכל אחד ואחד מהם בפרט].

ועפ"ז, כיון שרש"י בפירושו עה"ת נקט כטעם הב' שבש"ס, ש"יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו", הרי ס"ל שבטלה כל השליחות, ולכן לא היו חייבים להביא פירות.

[והטעם שלא נקט רש"י כטעם הא', יש לומר בפשיטות, דכיון דזה ה' ציווי של משה, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ", לא יתכן שבגלל חשיבותם לא יקיימו יהושע וכלב את הציווי].

אבל זהו היפך הפשט לגמרי, שהרי כלב ויהושע חזרו מתור הארץ ומסרו לשולחיהם אודות שבח הארץ, "טובה הארץ מאד מאד"²¹, וגם השתדלו לשכנע אותם לעלות לארץ, "יכול נוכל לה"²²; "אם חפץ בנו ה' גו' אל תיראום"²³,

(17) יד, לח (מב"ב קיח, ב).

(18) פרשתנו יג, כו.

(19) רש"י פרשתנו יג, טז (מסוטה לד, ב).

אבל ראה לקו"ש חל"ג ע' 78 ואילך.

(20) ועד"ז מאריך בפירושו לסוטה שבערה

10, אך בשינויים קלים. ואכ"מ.

(13) להעיר מצפצפ"ה הג"ל (פרשתנו יג, כ ב-

סופו): אך הם בטלו לשליחות.

(14) יד, ו.

(15) יג, ל.

(16) יד, ח"ט.

ד. ויש לומר הביאור בכל זה:

ידוע, שבמצוות התורה יש מצוות ש-
עיקרן הפעולה, מעשה המצוה, כמו
מצות תפילין של יד, שהמצוה היא לה-
ניח תפילין, ויש מצוות שעיקרן התוצאה
והנפעל, כמו תש"ר, שבהם עיקר המצוה
היא שיהיו על הראש כמ"ש²³, והיו לטו-
טפות בין עיניך²⁴.

ועד"ז יש מקום לחקור במהות השלי-
חות ד, והתחזקתם ולקחתם מפרי ה-
ארץ, אם עיקר כוונת השליחות בזה ה-
רק הנפעל והתוצאה שיחזרו ויראו לבני
ישראל את הפירות, או שחל חיוב גם על
מעשה הלקיחה. דכיון שמשא הדגיש
בדבריו ,והתחזקתם ולקחתם מפרי ה-
ארץ, מעשה הלקיחה, הרי מעשה הגב-
רא (הפועל), לקיחת הפירות ונשיאתם,
הם חלק עיקרי בהשליחות.

ויש לומר (בדוחק עכ"פ), ששיטת
הש"ס היא כאופן הא', ששליחותם ה-
נפעל והתוצאה, ולפיכך לא איכפת לן
מעשה נשיאת הפירות, דאין חיוב נשי-
אה, אלא שיובאו הפירות (באיזו דרך
שהיא) אל משה וישראל.

ועפ"ז מובנים שני הטעמים שבש"ס
מדוע יהושע וכלב לא נשאו פירות (ולא
חשו לקיים ציווי משה ,והתחזקתם
ולקחתם מפרי הארץ") – „משום דחשי-
בי . . . שלא היו באותה עצה", והיינו כי

משמע מזה שבגמ' הובא כל הכתוב. וראה גם
מדרש הגדול עה"פ: בתחלה ספרו בשבחה שנא-
מר וגם ארץ זבת חלב ודבש היא וזה פרי' ואחר
כך דיברו בגנותה שנאמר אפס כי עז העם. וראה
מפרשי הע"י.

23 ואתחנו ו, ח.

24 ראה צפ"ע על הרמב"ם הל' תפילין פ"ד

ה"ד ובכ"מ.

לא ה' בכך שום דבר שלילי; משא"כ
רש"י מוסיף ומדגיש, ש„עצת" המרגלים
היתה גם בהבאת הפירות גופא, ולכן לא
השתתפו יהושע וכלב עמהם בנשיאת
הפירות – לא רק כדי שלא יהי' מקום
לטעות שהם בעצה אחת עמהם בכלל,
אלא שלא רצו ליטול חלק במעשה זה
דהבאת הפירות, כיון שכוונת המרגלים
(גם) במעשה זה היתה „להוציא דבה".

– אבל אין זה פוטר אותם ממילוי
שליחות משה²⁵.

כן צריך להבין: מנ"ל לרש"י שעצם
הבאת הפירות היתה בכוונה „להוציא
דבה", והרי מפשטות לשון הכתובים
משמע להיפך, שהוצאת הדבה של ה-
מרגלים התחילה לאחר ששהראו לישראל
את הפירות, וכמ"ש²⁶, „ויספרו גו' באנו
אל הארץ גו' וגם זבת חלב ודבש היא
וזה פרי'. אפס כי עז העם גו' והערים
גו', וכן משמע גם בפרש"י שם, שזהו
ה„קצת אמת" שאמרו כדי שיתקיים ה-
שקר שאמרו לבסוף²⁷.

21 להביא מפרי הארץ בעצמם (מבלי להש-
תתף עם המרגלים).

21* יג, כזיכח.

22 בחדא"ג מהרש"א סוטה שם, דסיום
הכתוב „וזה פרי" הוא סיום בדבר שקר, שרק זה
– ג' מינים אלו (ענבים רמונים ותאנים) פרי' אבל
עיקר חיי הנפש שהם שאר הג' מינים חשיבים
ושעורה ושמן אין בה (וכן מפרש „דברי אמת"
בתחילתו וסיום בדבר שקר בכתוב שלאח"ז). אבל
פשטות ל' הכתוב ופרש"י משמע דכל הכתוב
„וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי" הוא מה„קצת
אמת בתחילתו", ומהכתוב שלאח"ז (יג, כח
ואילך) מתחילה הוצאת הדבה על הארץ. וכן

25 הטעם שלקחו רק ג' מינים אלו ע"ד הפשט
– נת' בהתוועדות. וכן בשיחת ש"פ חזקת
חשמה.

נחכונו כשם שפרי' משונה כך עמה משונה, שיש לומר, שאין כוונת רש"י שהמרגלים אמרו בפירוש לבני' "כשם שפרי' משונה כו" – שהרי כנ"ל, מפורש בתחילת דיבורם, ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי', ובפרש"י שזהו ה"קצת אמת" בתחלתו שאמרו המרגלים בכדי לקיים השקר שבאו לומר אח"כ, אפס כי עז העם גוי' – אלא כוונת רש"י היא, שזו היתה רק כוונתם בהבאת הפירות. דעצם מעשה הבאת הפירות הי' באופן שהי' נראה לבני' שבכך קיימו שליחותו של משה, ולקחתם מפרי הארץ, אלא שהיתה להם כוונה נסתרה, שעיי'ז שיאמרו קצת אמת, הי' יאמת את השקר ד, אפס כי עז העם כו" (כי ישראל יאמרו, "כשם שפרי' משונה כך עמה משונה").

וע"פ אופן זה מבואר איך יתכן ש' יהושע וכלב לא נטלו כלום²⁷:

אם לא היתה שום כוונה של הוצאת דבה (מצד המרגלים) במעשה הבאת הפירות, פשיטא שיהושע וכלב היו משתתפים עמהם לקיים ציווי ושליחות משה, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (שהוא חובת גברא כנ"ל):

אבל כיון שהי' כאן מעשה טוב (הבאת פירות המראים על טיב הארץ ושבחה) ביחד עם כוונה בלתי רצויה, הרי שוב אי אפשר להם ליטול כלום, דאם ישתתפו גם הם בהבאת פירות מטוב הארץ, הרי הם מסייעים לדבר עבירה (כוונתם הרעה של המרגלים במעשה

בלאו הכי נתקיימה שליחות משה ע"י אחרים ולא חל הציווי על כל אחד בפ"ע להביא פירות, וע"ז מספיק טעם של "חשיב"י" וש"לא היו באותה עצה", שלא ישתדלו שהשליחות תתקיים על ידם דוקא.

ה. ויש לומר, ששיטת רש"י בפירושו עה"ת אינה כן, אלא ש, והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" היתה חובת גברא (כפשטות הלשון), ובעצם הי' חיוב על כא"א מהי"ב האנשים ליקח ולשאת פרי הארץ וכדמצינו גם דיעה בחז"ל²⁵, שכו- לם נשאו פירות, גם יהושע וכלב²⁶.

ולכן לא נקט רש"י הטעם הא' ש' בש"ס, שיהושע וכלב לא נטלו כלום. מ- שום דחשיב"י, כי ס"ל שנתחייבו בחובת גברא של, ולקחתם מפרי הארץ".

ומטעם זה אי אפשר לרש"י להסתפק בלשון הש"ס שזה שלא נטלו הוא, שלא היו באותה עצה – שלשון זו יכולה להתפרש (כנ"ל) שלא רצו שיהי' מקום לטעות שיש להם שייכות לעצת ה- מרגלים בכלל – כי זה אינו מספיק להפקיע ציווי מפורש של משה רבינו, ולקחתם מפרי הארץ".

ולכן כ' רש"י, יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמם להוציא דבה

25 ראה ירושלמי סוטה פ"ז ה"ה: שנים עשר היו שמונה באשכול וארבעה בתאנים ורימונים ובנושא כלים. וראה מפרשים שם.

26 וראה י"ל' פרשתנו (יג, יז) מתדבא"ר פכ"ט: הגיעו לחברון נטלו משם ה' תאנים וה' רמונים ואשכול אחד של ענבים. ומשמע דכל הי"ב נשאו פירות, דהאשכול נשאו שנים כפשט"י דקרא, וישאורו במוט בשנים, וכא"א נשא תאנה או רמון א' (עיון יעקב לע"י סוטה לד, סע"א). וראה תדבא"ר שם שזה הי' ע"פ ציווי של משה.

27 ראה פננת רזא פרשתנו עה"פ מה שתירץ הקושיא על פרש"י מהתנחומא הנ"ל הורה 4.

רצוי במעשה המצוות. וכמאמר מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה³⁰, שפעולת הנשמה בגוף אינה בדבר צדדי או פרטי, אלא הנשמה משנה את מציאות הגוף מהיפך החיים לחיים. וכן בכוונת המצוה, שהכוונה נותנת חיים בהמצוה.

ועיקר דבר זה הוא ע"י לימוד פני-מיות התורה, תורת החסידות, שבה יש מעין גילוי טעמי תורה דלעתיד כנודע.

וי"ל שעד"ז הוא החיוב להאמין ב-משיח ולחכות לביאתו³¹, שצ"ל³² בפני-מיות ואמיתיות, מעומק הלב,

וזה³³ ימהר ויחיש הגאולה האמתית וקיום היעוד³⁴, "ונתתי לכם לב בשר", ב-מהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצש"ק פ' שלח תשל"ח)

ההבאה, וסיוע לדבר עבירה דוחה קיום שליחותו של משה. ואולי אין זו דחי', אלא שזה היתה כוונת משה, שלא יקחו פירות באופן של מסייע לדבר עבירה, ואדרבא זה מבטל מכון השליחות.

ו. ויש לומר לימוד בעבודת האדם מפרש"י זה:

ידוע³⁵, שעיקר טעות המרגלים היתה בזה שרצו לעבוד עבודתם בעיקר במח-שבה וגם בדיבור (לימוד התורה וכוונת המצוות) ולא רצו לרדת לעולם המעשה ולקיים מצות מעשיות התלויות בארץ. וכיון שכן, עלול אדם לטעות בצד השני ולחשוב שכיון שהמעשה הוא העיקר³⁶ הרי אין נוגע כ"כ כוונת הלב ומחשבת המוח.

ועל כך מלמדנו רש"י, שכוונתם ה-נסתרת "להוציא דבה" גרמה הפיכת קיום ציווי משה לענין של עבירה ולשון הרע.

ומרובה מדה טובה, דמכאן נלמד עד היכן נוגע מעלת כוונה טובה ומחשבה

(30) ראה תניא פל"ח (ג, א). ושם: תפלה או שאר ברכה בלא כוונה הן כגוף בלא נשמה. וראה חובת הלבבות שער חשבון הנפש פ"ג ד"ה וה-תשיעי.

(31) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"א.

(32) כענין של צפי' ותקוה כפשוטו.

(33) ראה ספר השיחות תרצ"ו-חורף ש"ת ס"ע 312 ואילך.

(34) יחזקאל לו, כו.

(28) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (לו, א. לה, ב-).

(ג). אוה"ת שם. ובכ"מ.

(29) אבות פ"א מ"ז.

שלח ב

עול ומפר ברית ומגלה פנים" כמו
"העובר על כל המצות", (ב) מפסוק "את
כל אשר צוה וגו'" למדים שכל המודה
בע"א ככופר בכל התורה כולה.

והנה מקורו של רש"י הוא (כנ"ל)
מספרי עה"פ, אבל בגמ"א אמרו, וכי
תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה,
איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל
המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים,
ובפרש"י שם "שכל המודה בה ככופר
בכל התורה כולה" – הרי שבפירושו על
הש"ס פירש רש"י שזה שהכתוב הראשון
משווה ע"ז לכל המצות כולן ((וכי תשגו
גו' את כל המצות האלה)) הוא לפי
"שכל המודה בה ככופר בכל התורה
כולה"⁸.

וצריך ביאור, מאי שנא בפירושו על
התורה שנקט (כפירוש הספרי עה"פ)
שיש שני ענינים בכתובים כאן?

(7) הוריות ת, סע"א.

(8) וכ"ה בספורנו כאן. וראה ל' הרמב"ם הל'

ע"ז שם.

(9) ואין לומר שזהו משום יתורא דקרא ((את
כל המצות אשר דבר ה' אל משה, "את כל אשר
צוה ה' אליכם ביד משה" – כי ה"ל לפרש
שהכתוב השני בא לבאר את הכתוב הא, דזה
שנאמר "את כל המצות האלה" (שע"ז, "היא ככל
המצות") הוא לפי ש"את כל אשר צוה ה' אליכם
גו", "שהמודה בע"א ככופר בכל התורה כולה".

(*) וסיום הכתוב הראשון. אשר דבר גו'
מפרש רש"י. אנכי ולא יהי לך מפי הגבורה
שמענום ואינו שייך להא שעיז. היא ככל המצות.

א. "וכי תשגו ולא תעשו את כל
המצות האלה אשר דבר ה' אל משה",
ופרש"י (מספרי עה"פ) "בע"א הכתוב
מדבר, או אינו אלא באחת מכל המצות,
ת"ל את כל המצות האלה, מצוה אחת
שהיא ככל המצות, מה העובר על כל
המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה
פנים אף מצוה זו פורק בה עול ומפר
ברית ומגלה פנים, ואיזו זו ע"א".

ובפסוק שלאח"ז, "את כל אשר צוה
ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה
ה' והלאה לדורותיכם" פרש"י, "את כל
אשר צוה וגו' – מגיד שכל המודה
בע"א ככופר בכל התורה כולה ובכל מה
שנתנבאו הנביאים שנאמר למן היום
אשר צוה ה' והלאה".

והיינו שבכתובים כאן יש שני ענינים
ע"ד חומרת ע"ז (שבגללם הרי היא ככל
המצות כולן וכל התורה כולה) – (א)
בפסוק "וכי תשגו גו' את כל המצות
האלה" הכוונה לזה שבע"ז "פורק בה

(1) פרשתנו טו, כב.

(2) (בשינוי לשון). ועד"ז במכילתא בא יב, ו.

(3) בדפוס ראשון (ועוד) "ע"ז". וראה לקמן

סעיף ו.

(4) טו, כג.

(5) מקורו בספרי עה"פ, אלא שבספרי לפנינו
הוא בכמה שינויים. ובנחלת יעקב על פרש"י כאן,
שלפני רש"י היתה גירסא אחרת בספרי (ולהעיר
גם מל' הרמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ד). ואכ"מ.

(6) למן – כ"ה בדפוס רש"י הנפוצים (וכן
בדפוס א' וב' דפרש"י). וכ"ה בהוריות ת, ריש ע"ב
ובפרש"י שם. – אבל בכתוב לפנינו "מן". וכ"ה
בספרי עה"פ.